

NOTĂ DE FUNDAMENTARE**La ordonanța de Urgență a Guvernului României privind declararea municipiului Alba Iulia și a zonei înconjurătoare ca obiectiv de interes național**

Alba Iulia reprezintă unul dintre centrele istorice de importanță națională. Orașul și împrejurimile sale adăpostesc o zestre de monumente istorice și arheologice de valoare excepțională începând cu castrul legiunii XIII Gemina (devenit în evul de mijloc prima fortificație medievală Alba Iulia, n.n.) în jurul căreia s-a dezvoltat marele centru urban Apulum, amplasat în bogata Vale a Mureșului, în apropierea aurului Apusenilor și în zona centrală a provinciei imperiale organizate de Traian.

Evul Mediu a reprezentat pentru Alba Iulia o nouă perioadă de glorie. Reconstruct pe ruinele vechiului castru roman, Bălgradul va deveni succesiv centrul voievodatului iar mai târziu principatului Transilvaniei. Sediul al episcopatului romano-catolic, reședință princiară între mijlocul secolului XVI și sfârșitul secolului al XVII – lea, gazdă al uneia celebre tipografii, al academiei Gabriel Bethlen, și al celebrei biblioteci *Batthyaneum*, orașul Alba Iulia conține pagini ale unei istorii multisekulare.

Alba Iulia a devenit, începând cu a doua jumătate a secolului al XVI și centrul polarizator al energiilor românești, prin așezarea aici a mitropoliei ortodoxe. Sub patronajul acesteia în secolul al XVII-lea vor vedea lumina zilei, în aceeași Alba Iulie, primele tipărituri românești, între care celebrul Noul Testament de la Bălgrad din 1648.

Dar faptul cel mai des invocat, cu care se asociază Alba Iulia în mintea și în inima oricărui român, este calitatea sa de primă capitală a tuturor românilor, în vremea stăpânirii celor trei țări românești de către marele voievod Mihai Viteazul.

În secolul XVIII orașul Alba Iulia a cunoscut etapa consacării sale ca centru militar al Transilvaniei, prin ridicarea aici în anii 1714 – 1738 a puternicei fortificații militare de tip Vauban, cea mai impunătoare și bine conservată fortificație de acest tip din țară. Spre finele aceluiași secol, în vecinătatea acesteia, Crișan se sugrumă în închisoarea cetății.

Prin dramaticul episod de la 28 februarie 1785, de pe dealul Furcilor, unde au fost executați conducătorii răscoalei țărănești din 1784, Horea și Cloșca, orașul a devenit și locul jertfei supreme a neamului și a intrat adânc în toate cunoștințele românești ca “cetatea de slavă și durere” a neamului.

Dar gloria supremă a localității în epoca modernă a fost reprezentată de găzduirea de către aceasta a Marii Adunări Naționale de la 1 Decembrie 1918, când reprezentanții

tuturor românilor transilvăneni au hotărât în mod democratic și în unanimitate Unirea Transilvaniei cu România, deci unirea deplină a tuturor românilor.

Prin găzduirea gloriosului act de la 1 Decembrie 1918, cel mai mare eveniment din trecutul istoric al românilor, cetatea “de slavă și durere” a neamului a devenit “cetatea unității naționale deplină” a românilor.

Această “glorie supremă supremă românească”, întregită prin încoronarea aici a perechi regale Ferdinand și Maria, la 15 octombrie 1922 a transformat orașul Alba Iulia în principala “cetate istorică a neamului românesc”, în cel mai strălucit simbol istoric al neamului.

Orașul care nu a beneficiat de cuvenitul sprijin material, în perioada capitalistă interbelică și cu atât mai puțin în “epoca comunistă”, de după 1947, a devenit în 1991, prin votul parlamentului României, “cetatea simbol a unității naționale românești”. Această aleasă cinste a fost consolidată prin desemnarea zilei de 1 Decembrie 1918 ca “Zi Națională” a României, în 1990.

Zona Alba Iuliei cuprinde un număr de 12 situri arheologice, 73 monumente și ansambluri de arhitectură, 32 monumente de for public, 24 monumente și inscripții comemorative, 7 zone istorice.

Din păcate, nici în trecut nici astăzi nu s-au efectuat lucrări de conservare, restaurare și punere în valoare a vestigiilor, pentru demararea lucrărilor de conservare și restaurare fiind necesară alocarea urgentă de fonduri necesare revitalizării zonei istorice a Alba Iuliei.

În apropierea Alba Iuliei sunt situate alte câteva monumente de mare valoare, care se leagă istoric și arhitectural de aceeași zonă cultural-istorică.

AIUD. Localitate atestată documentar în 1293, deține un complex fortificat (cetate) ce cuprinde trei componente: 1. zidurile de incintă (sec.XVI) și cele 8 turnuri ale breslașilor și fostul turn al porții (înglobat în Casa Betlilen); 2. biserica gotică (sf. sec.XV) cu elemente baroce din sec.XVIII.

RĂMEȚ. Principalul monument din această localitate este cel mai vechi așezământ monahal din Transilvania, cu biserica veche datată în sec.XIV cu straturi de frescă succesivă din sec.XIV până în sec. XVI, realizate de zugravi români.

STREMEȘ. Aproape de centrul comunei, într-o zonă mlăștinoasă se păstrează ruinele unei fortificații militare, cunoscută sub numele de Cetatea Diodului. Ridicată la sfârșitul sec. XIII de către nobilul Andrei de Geoagiu, cetatea a cunoscut proprietari diverși (Iancu de Hunedoara, Voievodul Transilvaniei – Ioan Pongratz), fiind dăruită în 1562-1563 de Principele Sigismund, în conflictele sale cu susținătorii familiei de Habsburg.

SÂNTIMBRU. Localitate atestată la 1232 în care se găsește biserica fortificată de factură romanică, amplificată de Iancu de Hunedoara și adaptată fazei gotice.

SEBEȘ. Atestat documentar în 1245, a fost sediul scaunului săsesc al Sebeșului în perioada 1308-1876. Deține un bogat patrimoniu de arhitectură din care cele mai importante elemente ar fi: incinta fortificată a orașului (sec.XIV-XVI), biserica evanghelică (1240-1361)- valoroasă realizare a arhitecturii gotice din Transilvaniei; biserica ortodoxă din cimitir (sec.XVIII) ce păstrează parțial (altar) fresca lucrată de Sava Henția.

CÂLNIC. Localitatea în care se găsește cetatea cu donjon, considerată a fi cea mai reprezentativă dintre fortificațiile nobiliare ale Transilvaniei din secolele XIII-XIV. Ridicată probabil după 1269 de greavul Chzl de Câlnic, cetatea a fost cumpărată în 1430 de comunitatea locală care a îmbunătățit sistemul de fortificare, adăugând pe lângă de vest a doua incintă de ziduri.

Întreg acest patrimoniu constituie un potențial deosebit pentru o dezvoltare viitoare a municipiului Alba Iulia și a zonei înconjurătoare.

Programe de reabilitare a monumentelor istorice însoțite de programe de realizare a unei infrastructuri moderne pot să conducă la o funcționalitate turistică cu încadrarea în axa Cluj Napoca – Alba Iulia – Sibiu.

În urma unor demersuri locale și a unor vizite la Alba Iulia a directorului Institutului European de pentru Itinerarii Culturale și reprezentant al Consiliului Europei, centrul istoric al municipiului va fi integrat în programele Institutului European pentru Itinerarii Culturale al Consiliului Europei.

Incinta centrului istoric de peste 110 ha ocrotește valori arhitecturale egalabile cu reprezentările arhitecturale europene din marile ordine consacrate: arhitectura romană prin castrul Legiunii XIII – Gemina, etapa romanică, gotică și renaștere prin Biserica romano-catolică completată de Palatul princiar și episcopal cu atribute de renaștere și baroc.

Cetatea Vauban Alba-Carolina integră în proporție de 85 la sută și remarcabilă prin arhitectura militară barocă, este unicat în Europa prin bogăția plastică pentru o fortificație defensivă.

Prin acest patrimoniu cultural și prin peisajul în care este integrat, această zonă prezintă interes pentru turismul internațional și prin realizarea unor investiții în infrastructură poate fi introdusă în circuitul turistic internațional.

Investițiile prioritare în zonă constau în :

1. Restaurarea și introducerea în circuitul cultural – economic și turistic a monumentelor istorice și arhitecturale.

2. Conservarea integrată a zonelor protejate de valoare națională, privit ca proiect de dezvoltare durabilă.

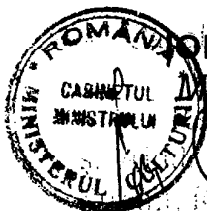
3. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii:

Drumuri

Modernizarea DN1 (reabilitare și clasare centura de ocolire a municipiului Alba Iulia, realizare centură de ocolire a municipiului Aiud și a orașelor Sebeș, Teiuș).

- Modernizare drumuri județene și comunale de acces în zonele turistice (DJ 107 I, DJ 107 A, DC 46, DC 47, DC 103, DC103, DC128, DC 40, DC101, DC 75, DC 77, DC 102).
- Reparare pasaj superior peste CF și a podului peste râul Ampoi pe DN 1 la km 378 + 020.
- Modernizarea și reabilitarea rețelelor stradale din municipiile Alba Iulia, Aiud și orașele Sebeș, Teiuș.

- Alimentări cu apă
    - Dezvoltarea capacității de transport a apei potabile din sistemul zonal al județului Alba, sursa râul Sebeș.
    - Sistem microregional de alimentare cu apă a comunelor Călnic, Daia Română, Șpring și a localităților Lancrăm și Rahău.
    - Rețele apă și rezervoare municipiul Aiud și orașul Teiuș.
    - Alimentare cu apă a comunelor Rîmeț, Sântimbru, Stremț.
  - Canalizare și epurare ape menajere
    - Rețele de canal, colectare și stație epurare în municipiile Alba Iulia și Aiud, orașele Sebeș, Teiuș și comunele Călnic, Gârbova, Sântimbru, Stremț, Râmeț.
  - Gaze naturale
    - Dezvoltarea capacității de transport a gazelor naturale din sistemul zonal al județului Alba, sursa râul Sebeș.
    - Rețele de distribuție a gazelor naturale în comunele Călnic, Stremț.
- Față de cele prezentate propunem declararea municipiului Alba Iulia și a zonei înconjurătoare ca obiectiv de interes național, în care scop am inițiat alăturatul proiect de ordonanță de urgență a Guvernului României.

ION GARAMITRU
Ministru Culturii

[Signature]

VLAD ROȘCA
Ministru Administrației Publice

[Signature]

AVIZAT FAVORABIL

MRCEA CIUMARA
Ministru de Stat,
Președintele Consiliului
Național de Coordonare
Economico-Financiară

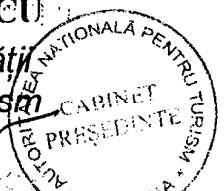
NICOLAE NOICA
Ministru Lucrărilor Publice
și Amenajării Teritoriului

TRAIAN BASEȘON
Ministru Tranzporturilor

DUMITRU MOINESCU
Președintele Autorității
Naționale pentru Turism

DECEBAL TRAIAN REMEȘ
Ministru Finanțelor

VALERIU STOICA
Ministru de Stat,
Ministru Justiției

